

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravnništvo v Ljubljani, Učiteljska tiskarna, Francišanska ul. 6/1. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 2312

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverjeništvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtek. Naročnina znaša za neorganizirane 60 Din, za inozemce 80 Din. Posamezna številka 150 Din. Članstvo „Pov. UJU — Ljubljana“ ima članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po ceniku od petih vrst. Inzeratni davek po sebi. Pošt. čk. ur. 11.197.

Bistvo sedanjega boja slovenskega učiteljstva.

Mišljenje odličnih pravnih krogov v tem vprašanju.

Popolnoma nepričakovano je prišlo slovensko učiteljstvo v ostro borbo, ki je zelo velike važnosti za svobodo in neodvisnost stanovske organizacije, za temelje, na katere je bila v zadnjem času postavljena — morda gre celo za njen obstoj v sedanjih oblikah.

Ni to načelni boj, ki bi zadeval le učiteljstvo, temveč je vse državno uradništvo zainteresirano na tej borbi, kajti kar se dogaja danes organizaciji slovenskega učiteljstva in njenemu tisku, se bo jutri lahko dogajalo drugim stanovskim organizacijam in njene mu tisku. Ogroženi smo torej vsi!

Vse učiteljstvo ni morda niti globlje razmišljalo za kakšno veliko načelno odločitev gre; še manj pa je o tem razmišljala večina ostalega državnega nameščenstva izven prosvetne stroke.

Načelna vprašanja, katerih se je dotaknil ta boj, bi bila v ostrih potezih sledeča:

Sile so na delu, ki bi rade zrušile temelje neodvisne stanovske organizacije, kakor si jih je postavilo slovensko učiteljstvo na celjski skupščini leta 1926. Slovenski strankarsko-politični tisk je porabil ta trenutek ter si prizadeva zopet razdvojiti slovensko učiteljstvo, omajati avtoriteto organizacije, izpodbiti njeno politično nevtralno osnovo ter jo udejniti enemu ali drugemu strankarskemu režimu. To bi se reklo pahniti učiteljstvo zopet v medsebojne strastne strankarske borbe ter kovati iz tega kapital za strankarske namene. Trdno računamo z neomajnostjo in zrelostjo slovenskega učiteljstva, ki jo bo pokazalo sedaj še v večji meri nego jo je pokazalo pred celjsko skupščino ter bo šlo preko namer dnevnega časopisa in njega podpihovalcev z eno samo gesto prezira in samozavesti svojo ravno strogo stanovsko pot naprej v trdni zavesti, da le v tem leži bodočnost našega stanu.

Kar smo pretrpeli očitkov prej od ene strani, iste nam sedaj servirajo od druge; a naša pot je ravna odkar smo združeni. Ne poznamo režimov in jih ne moremo pripoznati, pa najsi bo to danes ali v bodoče — pri drugi situaciji.

Sile so na delu, ki se postavljajo v borbo proti osamosvojitvi osnovnega šolstva; proti principu osnovnošolskega učiteljstva, da bi imelo nadzorstvo iz lastnih vrst, ter hočejo zgolj iz birokratsko avtoritativnega ozira in iz kruhoborskega stališča 1/4 postaviti osnovno šolo in osnovnošolsko učiteljstvo pod kuro stroke brez praktičnega upogleda v osnovno šolo in brez praktičnega smisla za njene potrebe in njeno notranje delo. Gre jim v prvi vrsti za to, da se stavi tudi nadzorniški vpliv v partizanski službo; za koliko časa, tega ne vprašajo in če bo šola trpela zaradi takih izprememb, tudi ne upoštevajo. V kolikor v tem oziru ne bo zmagal naš princip danes smo prepričani, da bo zmagal jutri; žal nam je le za čas, energije in žrtve, ki bodo doprinešene v tem času.

Sile so na delu, ki bi rade uničile tudi svobodo našim strokovnim organizacijam, ki jim je dana z ustavo in društvenim zakonom. Z disciplinarnim postopkom proti predsednikom in funkcionarjem naših strokovnih organizacij jim hočejo vzeti pravico svobodno izražati voljo članstva, t. j. voljo učiteljstva nad upravo in upravnimi zadevami.

Sile so na delu, ki bi rade uničile tudi svobodo našega strokovnega tiska ter bi rade zamašile usta vsaki kritiki nad upravnimi zadevami. Z disciplinarnim postopkom proti uredniku in celo proti izdajatelju so se razširile tiskovne omejitve, ki so predvidene po ustavi in s tiskovnim zakonom.

Staviti društvene funkcionarje preko dolečb društvenega in tiskovnega zakona v disciplinarno preiskavo zaradi zaved, ki so jih izvajali v svojstvu kot društveni funkcionarji, se pravi izvajati službeni pritisk na svobodo društev in svobodo tiska.

Priobčujemo v tem oziru mnenje odličnih upravnih juristov in sodnih juristov, ki jasno osvetljuje, kako velik boj bije slovensko učiteljstvo proti silam, ki delujejo proti svobodi državnega uradništva, ki mu je zagotovljena z ustavo in z zakoni temelječimi na tej ustavi.

Proti najnovejšemu plovčku omejitve svobode uradniških društev in uradniškega tiska, so nam dali odlični pravniški krogi sledeče mnenje:

»Čl. 14. ustave daje državljanom brez razlike stanu in poklica pravico združevanja, dogovarjanja in zborovanja.

Na temelju te določbe veljajo za Slovence vedno poprejšnji zakoni o društvenem pravu. Te določbe izpreminja le zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi z dne 2. avgusta 1921, ki prepoveduje društveno propagando komunizma, revolucije itd. Čl. 96. zakona o civ. uradnikih določa, da državni nameščenci ne smejo biti člani zdruzb, katerih nameni nasprotujejo interesom države ali so protivni državnim zakonom. Tudi jim ni dovoljeno, da bi se udeleževali pokretov, katerih namen bi bil ovirati ali ustavljati delo v službi. Tudi ne smejo biti brez dovoljenja pripadniki inozemskih društev.

Iz navedenega sledi, da so vse v Sloveniji obstoječe stanovske in strokovne organizacije državni nameščenecv popolnoma legalne in v svojem delovanju ne ovirane, ker nobena teh organizacij nima znakov omenjenih v čl. 96. urad. zakona.

Ako bi zakonodajalec hotel kako drugače državnemu nameščencu zabraniti ali omejiti pravico do stanovske ali strokovne organizacije, bi bil moral to statuirati v uradniškem zakonu iz leta 1923. ali v kakem poznejšem zakonitem določilu.

Ker take omejitve ni, je jasno, da imajo uradniške organizacije, kakor vsa druga legalna društva, absolutno društveno avtonomijo in da imajo kakor vsa druga legalna društva, pravico zahtevati od drž. oblasti, da se načeloma ne vmešava v notranje društveno življenje in delovanje.

Jasno je, da se označena društvena avtonomija tudi ne sme kršiti po ovinku, potem disciplinarne preiskave.

V mejah čl. 96. urad. zak. in lastnih pravil se vsako uradniško društvo in vsak posamezni funkcionar v društvu lahko svobodno kreta in udejstvuje.

Na tem načelu avtonomnega društvenega delovanja ničesar ne izpreminjajo drugi disciplinski predpisi, n. pr. čl. 164., točka 6. urad. zak. (neposlušnost napram naredbam predpostavljenih oblastev). Kajti če na primer ministrstvo predpisuje za pritožbe in predloge službeno pot, se tiče ta predpis le službenega dela in osebnih stvari uradnika poedinca, ne more pa veljati za uradniška in učiteljska društva, ki imajo po svojih oblasti odobrenih pravilih nalogo in dolžnost zastopati interese svojih članov pred katerikoli oblastjo. Z drugimi besedami: Društvena svoboda, zagotovljena po ustavi, se more omejiti le z zakonom, ne pa z ministrskim razpisom.

Klicati na odgovor društvene funkcionarje radi prestopka predpisov, ki morajo veljati le za službeno delo uradnika poedinca, bi torej pomenilo eklatantno kršenje po ustavi in zakonih zagotovljene društvene avtonomije stanovskih in strokovnih organizacij, državnih nameščenecv.

Glede tiska pa je stališče sledeče:

Poglavje VIII. zakona o tisku vsebuje določbe o tem, katera dejanja se smatrajo po tiskovnem zakonu za kaznjiva. Dejanja, za katera ne predvideva niti tiskovni zakon, niti kazenski ali katerikoli drug zakon kako kazni — niso kaznjiva, ker čl. 8. ustave izrečno

pravi, da se zamorejo kaznovati samo taka dejanja, o katerih zakon naprej določa, da se kaznujejo z gotovo kaznijo.

Poglavje VII. citiranega zakona navaja osebe, katere je smatrati odgovorne za kaznjiva dejanja učinjena potom tiska.

Ako prevzame urednik odgovornost za tiskovno stvar nase, odpade avtomatično krivda izdajatelja. Kdorkoli kliče v takem primeru izdajatelja kljub temu na odgovornost, se pregreši proti členu 8. ustave, ker si prisvaja pravico kaznovanja, ki mu ne pristojata niti po ustavi, niti po tiskovnem zakonu, niti po kakem drugem zakonitem določilu. Na tem ne spreminja dejstvo, da je izdajatelj slučajno državni uslužbenec ničesar, in tudi ne dejstvo, da je morda podal izdajatelj formalno izjavo, da lahko istinitost objavljenih trditev tudi s svoje strani dokazuje. Oblast, ki bi naprtila v takih primerih izdajatelju pravico disciplinske preiskave in ga morebiti tudi disciplinsko kaznovala, bi preokorajila svojo kompetenco in postala protizakonito.

Svobodno zamore biti urednik katerega lista tudi državni uslužbenec, ker niti ustava, niti činovniški zakon, niti čl. 11. zakona o tisku, ki govori o tem, kdo sme biti urednik, tega ne prepoveduje. V predmetnem slučaju pa nastopa urednik — državni uslužbenec — še v drugem svojstvu: v svojstvu funkcionarja legalne in avtonomne organizacije, za katero veljajo vsa ona zakonita določila kot za vse druge v državi obstoječe korporacije (Pravne subjekte) privatno pravnega značaja. (Čl. 14. ustave, čl. 96. fin. zak.).

Iz tega izhaja, da je državni uslužbenec takrat ko nastopa kot funkcionar take organizacije, odnosno urednik lista te organizacije, ki ima pravico in naravnost dolžnost, da po pravilih svoje organizacije zastopa interese svoje organizacije, pravico, da se v mejah člena 96. čin. zak. svobodno kreta in udejstvuje. Klicati funkcionarja legalne in avtonomne organizacije radi objave posameznih člankov v glasilu organizacije na odgovor disciplinarnim potom, pomeni očitno kršenje društvene avtonomije, ki je vsakomur zagotovljena po ustavi in zakonu.

Tako postopanje pa je tudi v kričečem nasprotju s tiskovno svobodo, zagotovljeno vsakemu državljanu brez razlike v členu 13. ustave in členu 1. tiskovnega zakona. Z disciplinarno persekucijo funkcionarjev stanovske organizacije državnih uslužbencev radi tiskovnih pregreškov se samolastno in protizakonito razširja omejitev tiskovne svobode, kar ni samo v nasprotju s pozitivnimi zakonitimi določili, marveč je naravnost naperjena proti duhu naše ustave in moderne demokracije.

To je bistvo strogo stanovskega, ne strankarskega boja, ki ga bije danes slovensko učiteljstvo, kar morda ni bilo do danes jasno javnosti in zaradi česar podajamo tudi tej temeljne orise sedanjega boja v svetli si, da bo javnost solidarna z bojem slovenskega učiteljstva in ga bo podpirala povsod, kjer ji je dan vpliv v tem oziru.

Proti demoralizaciji v šolski upravi. (Ponatiski člankov „Učiteljskega Tovariša“ iz prejšnjih režimov: štev. 5., leta 1926.)*

Sami moramo dvigniti službeno moralo in vrednost svojega strokovnega in poklicnega dela! — Boj proti demoralizaciji mora izvesti učiteljstvo samo. — Brez službene morale ne bo stanovske morale in discipline. — Največ odločitve je v naših rokah.

»Dan za dnem prihaja učiteljstvo skoro trumoma k prosvetnemu oddelku z najrazličnejšimi prošnjami, vprašanji itd., ki največkrat nimajo nobene podlage in ne bi bilo treba zaradi njih osebne zglasitve.

Dasi sta za sprejemanje strank določena le vsak torek in četrtek v tednu in je to na vseh vrstah napisano, se vendar obiski vrste ne prestopajo, da je vsako mirno in nemoteno poslovanje referentov malone onemogočeno.

Zahteve teh nešteti obiskovalcev so prevečkrat neizvedljive in pretirane, njih utemeljitve so stvarno nezadostne, včasih pa si hoče kdo pomagati tudi s tem, da začne črtniti svojega tovariša ali svojo to

* Ti članki naj veljajo onim, ki bi se tako radi sklicevali na prejšnje režime. Vsem onim, ki jim je bilo prej vse premalo ostro, sedaj jim je pa vse prehudro; ter onim, ki jim je bilo prej vse preostro, a jim je sedaj vse premilo. Stanovska pot je samo ena, po kateri lahko hodi učiteljstvo šele od tedaj, odkar je združeno in po kateri bo lahko hodilo le dotlej, dokler bo združeno. Režimi se menjajo — učiteljski stan ostane! Drugi članki — za nazaj — po potrebi sledi.

Uredništvo.

varišico, kar je seveda za prošnika najslabše priporočilo.

Mnogotere zadeve so tako malenkostne, da bi zaradi njih nikomur ne bilo treba trošiti časa in denarja za pot v Ljubljano, ker bi vse to lahko stranke opravile doma pri šolskem upravitelju in pri svojem nadzorniku.

To razvado je treba odpraviti.

Zato odrejam:

Vsaka učna oseba, ki hoče v res nujni zadevi, ki je ne more prediti doma, k prosvetnemu oddelku v Ljubljano, se mora pri dotičnem referentu zglasiti ob dnehi, ki so določeni za sprejemanje strank, s pisarno izjavo svojega upravitelja(ice), da ima dopust, oziroma pristojnega sreskega šolskega nadzornika, da je njena pot v Ljubljano neizogibno potrebna.

Kdor se poslej ne bi mogel izkazati s tako izjavo, tega ne bo sprejel noben referent in uradniški prosvetnega oddelka.

Odlok prosv. odd. v Ljubljani, št. 6354 od 20. avg. 1926.

Demoralizacija v šolski upravi deluje zelo vzemirljivo na učiteljske vrste in ubija avtoriteto oblasti sami ter onemogočuje dvig šolstva in prosvete.

Kaj se godi?

Časopis „Učiteljski Tovariš“ stanovsko-politiško glasilo UJU — poverjeništvo Ljubljana št. 42. od 3. maja 1928. letnik LXVIII. v 4. stolpcu prinaša črno obrobjeno notico »Kaj se godi?«

Na osnovi čl. 26 in 27 zakona o tisku sprejmite in natisnite sledeči popravek:

Ni res, da je dvojen postopek tudi glede državljanstva, res pa je, da je postopek glede državljanstva enoten.

Ni res, da ob času predloga prošilec ni imel državljanstva, res pa je prošilec že imel državljanstvo.

Ni res, da je tov. Š. že imel državljanstvo in se ga ni upoštevalo, res pa je, da iz njegove prošnje ni bilo razvidno, da bi imel državljanstvo in se vsled tega tudi ni mogel upoštevati.

Ni res, da je tako, če drugi zmešajo štrne, res pa je, da pri nastavitvah odloča ministrstvo prosvete.

V Beogradu, dne 12. maja 1928.

Ministrstvo prosvete Načelnik:
O. N. br. 42.320/4. Dr. M. Krstić, s. r.

NAŠE GMOTNE TEŽKOČE.

Učiteljstvo danes zelo težko živi ter v mestih neznosno drago plačuje stanovanja, na deželi pa izda domala vsvo svojo plačo za šolanje svojih otrok. Položaj družinskih očetov postaja naravnost brezupen. S svojo plačo ne more izhajati nobeden državni uslužbenec. Družine žive v pomanjkanju. Že par let nam odtrguje država prispevek za »poplavljenec«. Vkljub zvišanju najemnin za stanovanja, ni dobilo drž. nam. nobenega poviška stanarine. Vsi klici za odpopoče naletijo na nerazumevanje.

Za odtegljaji za poplave je izdalo ministrstvo financ na osnovi čl. 374 fin. zak. za l. 1928/29 uredbu s katero predpisuje, da mora biti vsak drž. nameščenec, omejen v čl. 1. uredbi, obvezno član ene Nabavljalne zadruge drž. nam. in mora plačati 5 Din vpisnine in 100 Din za delež. Ako se sam ne vpiše, mu odtegne v 11 mes. obrokih drž. blagajna, kjer prejema plačo, ta znesek. Jamstvo ne more biti manjše od enkratnega deleža, a napram »Savezu nabavljalkih združenj« odgovarja vsak član(ica) najmanj s petkratnim delom vloge. Po čl. 14 in 70 uredbi se zbira rezervni fond z odtegljaji vsem drž. nam. v 36 mesečnih obrokih počeni s l. VI. 1928 poseben prispevek in sicer za I. kategorijo po 10 Din, za II. in III. kat. pa po 5 Din na mesec. Ti odtegljaji se izvrše potom blagajne od katere prejema drž. nam. plačo.

Stavimo samo eno vprašanje: S čim se bo okoristilo državno uradništvo oddaljenih, visoko ležečih krajev pri Nabavljalnih združenjih in kakšno stališče je zavzel Činovniški Savez v tem vprašanju? Ali bi se dalo doseči, da bi s temi vlogami zidali svoj Učiteljski dom v Ljubljani in Mariboru?

V čem pa obstoja demoralizacija v šolski upravi? V pocednih slučajih, ki s ponavljanjem demoralizujejo in korumpirajo učiteljstvo. Pa ne samo s partizansko pristanostjo, tudi z napačnim uradnim postopkom se vrši in pospešuje demoralizacija ter se hote ali nehoče korumpira učiteljstvo.

Demoralizacija se pospešuje n. pr., če se izroči dekret o imenovanju direktno proslu in se o tem ne obvesti ne nadzornik in ne šolski upravitelj, tako da je nadzornik presenečen, ko pride v razred in najde v razredu novo učno osebo, o katere namestitvi ni vedel ničesar.

Demoralizacija se pospešuje, če se pri oddaji službenih mest ne postopa točno po predpisih za nameščanje ob razpisu. (Čl. 61. čin. zak., O. N. br. 21.617 od 23. aprila 1925 in čl. 62. čin. zak.).

Demoralizacija se pospešuje, če se na boljša službena mesta, ki bi morala biti praviloma razpisana, namešča stalno učiteljstvo brez razpisa po členu 71. čin. zakona.

Demoralizacija se pospešuje, če se službeno mesto, ki je bilo razpisano, odda preden je namestila komisija izvršila razpored oziroma predlog za ministrstvo, učni osebi, ki je ali pa ni prosila za dotično službeno mesto.

Demoralizacija se pospešuje, če se jemlje v postopek prošnja za službeno mesto ali v drugih slučajih, ki ni bila predložena instančnim potom in o kateri podrejeni neposredni uradi ne vedo ničesar. (Čl. 93. čin. zak. ter P. br. 17.562 od 26. dec. 1927).

Demoralizacija se pospešuje, če podrejeni uradi ne izvršujejo nalogov nadrejenih oblasti, če zadržujejo dekrete ali podobno.

Demoralizacija se pospešuje, če pride uradnik k višjemu uradu preko nižjih oblasti razlagat morebitne pogoške svojega predstojnika, ne da bi se vsaka taka izjava

takoj vzela na zapisnik in bi se zaslila pri zadeti.

Demoralizacija se pospešuje, če se na pritisk političnih strank odstavljajo nadzor, ne da bi se imelo proti njim kak tehten služben argument in ne da bi se jih prej zaslilo in potem disciplinskega pravoreka izvršilo izmeno.

Demoralizacija se pospešuje, če se stalno učiteljstvo v obliki kazenskega premeščanja premešča brez zaslišanja prizadetega, brez disciplinskega postopka in brez disciplinskega pravoreka.

Demoralizacija se pospešuje, če predstojniki ne obrazložijo napak podrejenemu uradništvu, a jih upoštevajo v svojih poročilih nadrejenim oblastem; če se službeni pregreški prezirajo brez potrebnega opomina in ugotovitve napram kršilcu.

Demoralizacija se pospešuje, ako se pri službenih zadevah in nameščanjih zaslišuje in upoštevajo mnenja, ki jih podajajo lajki, ki so povsem subjektivna in brez zveze s službenimi dolžnostmi.

Demoralizacija se pospešuje, če se pri službenih zadevah upošteva predvsem izven-službeno delovanje in se službeno, šolsko delo zapostavlja pri nameščanjih in v drugih slučajih.

Demoralizacija se pospešuje, če vsebuje vsa naša prosvetna politika le personalno beneficalno prosvetno politiko, s čimer se ruši mirno delo učiteljstva in se pri tem zapostavlja druge šolske in prosvetne naloge. Nujno potrebne bi nam bile posvetovalne šolske korporacije, potom katerih bi se ventilirala in dvigala tudi druga šolska in prosvetna vprašanja.

Gre za dvig službene morale; gre za povzdigo službenega, strokovnega in poklicnega dela; gre za dvig šolstva in prosvete!

Na razmerah, ki so nastale, je deloma krivo tudi učiteljstvo samo in kolikor je samo sokrivo, je sedaj tudi učiteljstva samega dolžnost, da izboljša zopet razmere in stori v poedinih slučajih vse, da zopet dvigne službeno moralo, da samo neizprosno zavrže zapostavljanje strokovnega in poklicnega dela in da samo zahteva tak postopek v vseh zadevah, ki bo služil v prosveti in dvig šolstva in prosvete.

Vzpostaviti je treba zopet službeno in-stančno pot in sami bomo morali skrbeti, da bomo bili vsako postopanje, ki bo kršilo in-stančno pot in zahtevalo od nadrejenih oblasti da same zavržejo in onemogočijo vsak tak slučaj. Sreskim šolskim nadzornikom in upraviteljem je vrniti njih avtonomni delokrog pravic, v katerem bodo lahko sami odločali, pri centralnih oblastih pa je treba urediti enoten in konsekventen postopek. Višjih instanc dolžnost je, opozarjati vsakogar na dolžnost, iskati in v prvi vrsti pojasniti v službenih zadevah pri nižjih instancah in le v slučaju če one uvidijo nujno potrebo osebne intervencije pri višjih oblastih, je to izvesti instancnim putem.

Vprašanje uradne tajnosti je posebno poglavje, ki v marsikaterem pogledu ruši službeno moralo in prinaša nepotrebna razburjenja in zavist v naše stanovske vrste.

Odlok, ki ga prinašamo na čelu članka je prvi korak k izboljšanju razmer, k dvigu službene morale, k povzdigi strokovnega in poklicnega dela in k povzdigi šolstva in prosvete.

Konsekventno izvajanje tega odloka bo pridobilo prosvetnemu uradništvu čas, da se bodo hitreje reševale uradne zadeve, vzpostavilo bo in-stančno pot, dvignilo avtoriteto in službeno ter stanovsko moralo.

Prvi pogoj pa je, da se zahteva striktno izvajanje te odredbe od zgoraj navzdol in da se jo dosledno izvaja v prvi vrsti pri ob-lasti, ki jo je izdala.

Organizacija bo ostala v zmislu novih smernic zvesta čuvarica pravičnega in objek-tivnega postopka napram vsem delom naše-ga stanu in nanjo se lahko obrne vsakdo, ki se mu godi krivica in če se kršijo temelji službene in stanovske morale in discipline.

Prepričani smo, da bo soglašalo z vzpo-stavitvijo službene in stanovske morale vse učiteljstvo, ki mu je na srcu povzdiga ugleda našega stanu, šolstva in prosvete, ker s tem dvigne vsakdo tudi sebe.

»Učit. Tov.« 1. 1926., štev. 5.

JOSIP GORIŠEK:

Šola in narod.

Kdor ni preizkusil razmer v Prekmurju, ne ve, kaj nam je vzela tujina.

Z dejanji pokaže narod svojo posebno vrednost. — Prijatelja spoznaš v nesreči, zlato pa se preizkuša v ognju. Naša narodna moč in vrednost je položena na tehtnico baš v Prekmurju, v zemlji, ki jo je Madžar s svojo narodno silo odtujil slovenski narodni duši. Najvztrajnejši in najglasnejši propovedniki madžarske narodne mentalitete v teh krajih so baš ljudje, ki jih je rodila slovenska mati, a jih je sila tuje vzgoje odtrgala iz materinega naročja ter ustvarila iz njih — janičarje.

Ali smo mi — kot milijonski narod — zmožni da zaustavimo delo madžarizacije v lastni državi? Na žalost moram reči, da ne!

In zakaj ne? Zato, ker smo narod, ki je pozabil da so njegovi pradedje sami volili »vero in postav«. To dejstvo in pa duševna sila tujine, ki je vzgajala naše narodne vo-ditelje — sta naš narod oropali onega notra-njega narodnega »jaza«, narodne posebnosti, ki se ne zrcali samo v jeziku, temveč v mišljenju in čuvstvenosti sploh ter pride pri zavednih narodnih do vidnega izraza oso-bito ob reševanju narodnih vprašanj — v

prvi vrsti v vzgoji, ali če hočete naj se zrcali v narodnem šovinizmu, ki očituje občudova-nja vredno narodno silo. Tak narod je zmo-žen samoobrambe glede narodne časti in sa-mostojnosti.

To silo so narodi dosegli z vzgojo. Na-rodno zavest jim je vcepila v dušo in srce šola, potom nje pa tudi starši in sploh oko-lica ter propagandni tisk. — Poglejmo le nemške knjige cenejše izdaje s stalnim izre-kom »das deutsche Wissen« itd.! Poglejmo srbski del našega naroda v boju za »krist-častni in slobodu zlatu«!

Da bi imeli mi Slovenci vsaj 1% one na-rodne odporne sile, kakor jo imajo oni, ki jih je usoda preganjala, da se kulturno niso mogli razvijati! A baš ona zla usoda jih je utrjevala v narodni zavednosti, ki se očituje v narodnih herojih.

In Hrvatje? Tudi oni so pokazali ob prevratu, da so pripravljeni. Val madžari-zacije je bil hipno razbit ob trdni steni hrvatske narodne zavesti. Poglejmo Medji-murje! Tamkajšnje šolstvo je očisto. To, da pri nas pa ne samo, da smo dobili to, kar ni imelo obstanka v Medjimurju, imamo celo ob meji lastne ljudi, ki so zmožni izstopiti iz organizacije v hipu, ko je ona prisiljena nastopiti v obrambo naših narodnih intere-sov. Imamo ljudi, ki so celo zmožni zagovar-jati individue, ki blatijo to, kar mora biti vsakemu Jugoslovenu nedotakljiva svetinja.

Imamo ljudi, ki so pretepali Slovence zaradi narodnega mišljenja. In sedaj naj pri-čakujemo od njih, da bodo v istem kraju vzgajali naš narodni naraščaj! Imamo ljudi, ki vzdržujejo protinarodni tisk. Kje bi še bil mogoč list kakor je »Nepujski«, ki blati delo narodnega učiteljstva? Nemoteno in brez kazni se vrši to satansko delo. Ali ni to voda na mlin onim, ki med bojazljivim ljudstvom propagirajo misel, da se Madžari zopet po-vrnejo?

Spiro tega je bil že skrajni čas, da se učiteljstvo postavi v bran. Kdo naj širi med ljudstvom narodno zavest, če ne ravno oni stan, ki ga narod plačuje zato, da vzgaja nje-gov naraščaj? Narod, ki ga vzgaja suženj, bo sam zaslužjen!

Ali sta pojma »pedagog« in »naciona-list« ločljiva? Z izgovorom: »Jaz sem peda-gog in ne nacionalist« se ne sme ni eden učitelj odtegniti narodni dolžnosti vzgojitelja. Le narodno neoporečen učitelj more storiti svojo dolžnost v polni meri in če narod ne more postaviti takih, ki bi se dovolj zave-dali, da so tudi narodni vzgojitelji, mu ne morem zaklicati drugega kakor: »Kam plo-veš«!

Tujina je vplivala na naše narodno miš-ljenje v toliki meri, da so je vez med intelli-genco in preprostim narodom tako zrahljala, da je masa prepuščena prilikam in neprilika-m usode ter gre v negotovo bodočnost.

Kaj bo rekla slovenska javnost, če izve, da mora v Dolnji Lendavi slovenska šolska deca v cerkvi madžarsko moliti? Pri Srbih opazimo, da so častniki tudi buditelji na-rodne zavesti. Le poglejmo srbskega častni-ka! Izbran je bil izmed preprostega moštva, pa kako budi narodno zavest. Svojemu vojaku je zvest vzgojitelj in mu kaže svet: »Glej, tudi to je naša zemlja«!

Iz vsega sledi, da bo treba v našem šol-stvu neke izpremembe v vzgojnem oziru, če bomo hoteli govoriti o šoli, ki bo res »naša šola«, o šoli, ki bo imela znake, po katerih se mora ločiti od šolstva drugih narodov. Ovire v tem oziru je treba brezobzirno z že-lezno roko odstraniti.

Potem bo ves naš narod vzkliknil: »Do-movina, ti si kakor zdravje!«

Splošne vesti.

PO TUJIH UKAZIH?

Kakor je zadeva imenovanja oblastnega nadzornika za osnovne šole in vse, kar ji je sledilo oziroma ji sledi, po svojem bistvu čisto osebnega značaja, vidimo vendar, da se hoče iz vse afere napraviti — politična pe-sem. V koliko je ta politična pesem — lepa, ne moremo danes še svobodno komentirati, tem manj, ker je dovolj zamotana. Vzlic temu prosimo učiteljstvo, naj se ne pusti zavajati. Nekateri prizadeji hočejo iz osebne zadeve na vsak način napraviti strankarsko. To dokazujejo prenaplne notice v listih, dokazujejo argumenti, kakor je n. pr. oni, da organizacija UJU ni tako bičala krivic, ki jih je izvršil padli politični kurz, pri čemer se seveda zamoleda, da je učiteljstvo šele 1. 1925. strmoljavilo partizanstvo in njega spo-ststvo v svojih vrstah. V resnici ni nikjer zadet kakršenkoli strankarski interes vsled kritik upravne prakse potom našega stanov-skega glasila. To nehoti priznava celo oni članek v »Slovenec«, kjer se prav posebno povdarja, da oblast ne more trpeti nikakrš-nih napadov nase. Mislimo, da uradna avto-riteta — ako bi bila res napadena — te stranka in njene koristi vendar še ni eno in isto. Potrebno je, da te stvari povdarimo, ker se po drugi strani skuša ves potek za-deve izkoristiti po nekdanji strankarski praksi, ki je tako primitivno zavajala lahko-verno učiteljstvo. Kdor to počenja, ve do-bro, da je iz prejšnjih časov vse preveč spornega netiva — četudi ničevega — v naših vrstah. Ve dobro tudi to, da se je učiteljstvo vse prerado pustilo ščuvati z ene strani na drugo. To poizkušajo danes in bodo poizkušali v bodoče, kadarkoli bodo razmere količkaj dopuščale. Učiteljstvo je hvaležno za vse, kar stranke store za šolo, odklanja pa vsakršno namero, da bi stan delile in izrabljale v partizanske namene.

Od učiteljstva je odvisno, da tako iz-igravanje konča. Kdor nas hoče izigravati, ne dela tega zaradi naših, ampak radi svojih

koristi. Tem tujim koristim služiti pa nima-mo najmanjšega razloga. Učiteljstvo ni ma-loletno, da bi si puščalo dopovedovati, kako je zanj važno, da se pobija medsebojno. Tako igro s stanom moramo odklanjati, v svesti si, da si še noben stan ni koristil, če se je sam trgal in uničeval. Zasebno gre lah-ko učitelj s katerokoli stranko, toda da bi radi stranke in morda celo zgolj radi oseb izdajal svoje stanovske in šolske koristi, ta-ko bedast menda slovenski učitelj ni več. Kakor se mi ne vmešujemo v druge stanove, da bi jih delili in hujskali nato eno skupino proti drugi, tako naj si tudi drugi ne lastijo takih pravic nad učiteljstvom. Take škod-ljive kuratele ne želimo in je ne bomo več sprejemali kot rešitev iz naših neprilik. Če bo kdo iz naših vrst vendarle hotel podre-jati življenske interese stanu raznim ugod-nostim, s katerimi ga bodo skušali plačati za njegovo početje, bomo pokazali nanj in po-vedali, da vrši herostratsko delo, da je škod-ljivec stanu in naroda.

Danes smo v nekoliko kočljivem polo-žaju. Stara nasprotja je prav lahko mogoče podnetiti; seveda, če človek sam ni dovolj razsoden, ali pa, če se pusti voditi nesmi-selni zlobi. Eno in drugo je sramotno in ne-vredno učitelja. Ako je slovenski učitelj res kulturni element, bo s pomilovalnim nasme-hom odklonil hujške in njih namene. Ako ni, se bo pustil voditi na vrvice in sukati ta-ko, da bo koristil drugim in škodoval sebi. Če ne bi vedel, kako je to poniževalno, pa naj pomisli, kako je nizko, ako se piepušča nesmiselni zlobi, kako je ta v nasprotju z vsako resnično dobro vzgojo. Mislmo, da nas je preteklost vendarle kaj naučila. Mi-slimo, da nam je palica toliko dopovedala, da je ne bomo — po vsem, kar je učiteljstvo že doživelo — dvigali še sami nad seboj in to po — tujih ukazih.

To naj velja učiteljstvu; velja pa naj tudi onemu časopisu, ki se je oglasilo v naši zadevi — ne z namenom, da bi branilo dr-žavljanske svobodnične učiteljstva, ampak da bi netilo ogenj v stanu — pa naj si bo »Slo-venec«, Slovenski Narod« ali katerikoli list.

SPOMIN IZ AVSTRIJSKIH ČASOV.

K nameravani disciplinski preiskavi proti funkcionarjem stanovske organizacije naj navedem slučaj iz avstrijskih časov. Po upokojitvi ravnatelja Andreja Senekoviča leta 1907. je vlada hotela na I. državno gim-nazijo v Ljubljani vrniti nemškega ravnate-lja. Očividno pod vladnim pritiskom sta dva slovenska šolnika v deželnem šolskem svetu glasovala za to, da je nemški prosilec prišel v terno-predlog. Odbor »Društva slovenskih profesorjev« je dotičnikoma izrekel nezaup-nico. Radi tega je takratni deželni predsednik baron Schwarz kot predsednik deželnega šolskega sveta skušal strahovati odbornike društva. Poklical je vsakega posebej »na ra-port«, da bi izvedel, kdo je stavil predlog za nezaupnico. Grozil je vsakemu posamezniku z disciplinsko preiskavo. Toda od vseh od-bornikov je dobil isti odgovor, da za sklepe odbora ne odgovarja posamezni odbornik svoji šolski oblasti, ampak društvo v celoti je odgovorno politični oblasti kot nadzirate-ljici društvenega poslovanja. Če vlada sma-tra, da je društvo prekršilo svoja pravila, naj postopa proti društvu. Kot profesor, torej kot državni namestnik, je vsak od-bornik odklonil kakršnokoli izjavo o tej stvari. S tem se je stvar končala. Društvo ni dobilo nobenega akta v tej zadevi, a tudi proti posameznim odbornikom se ni posto-palo, nobeden ni dobil niti kazni, niti ukora, niti najmanjšega opomina zaradi tega. Za ravnatelja I. državne gimnazije pa je bil imenovan — Slovenec. F. Vajda.

IZJAVA.

Tovarištvu objavljamo, da na zadnji po-pravek ne bomo priobčili nobenega odgo-vora in ne komentarja, ne tako in ne dru-gače. Vemo, da se nanašajo vsi slučaji na mariborsko oblast. Toda po najnovejši prak-si in interpretaciji se smatra službena pod-

rejenost državnega uradnika za zadosten razlog, da se zasleduje službeno tudi za uredniške zadeve in objave v listu. Na podlagi te prakse bi se vsaka objava dopisov nanašajočih se na popravek, lahko smatrala kot službeni pregrešek urednika napram nadre-jeni oblasti in kot prekršitev službene disci-pline. Lažje stališče bi imeli, če bi prejeli no-pravek od mariborske prosvetne uprave, ka-tere se slučajji tičejo in kateri urednik — kot uradnik — ni direktno podrejen. Stori bomo vse korake, da se omejuje tiskovne svobode s takim tolmačenjem odpravi in razčisti, ker ni to samo v interesu učiteljstva, ampak tudi v interesu vseh uradniških organizacij in njihovih listov. Iz tega razloga dopisov ob-javiti ne moremo, pač pa jih z veseljem sprejemamo v osebno informacijo. — Ured-ništvo. — Tovariše prosimo v interesu stva-ri, naj se ne spuščajo v polemike v dnev-nem časopisu, da zadeva ne dobi strankar-skega obeležja in naj se tudi ne udajo vpli-vom tega časopisa, ki ne presoja zadeve s stanovskega stališča.

Poverjeništvu UJU — Ljubljana.

— Popravki po tiskovnem zakonu. V zadnji številki smo obljubili, da podamo še nekaj pojasnil članom in dopisnikom glede predpisov, ki jih vsebuje zakon o tisku. Zad-njič smo omenili, da mora uredništvo spre-jeti in natisniti vsak popravek, ki je formal-no pravilno poslan in pravilno sestavljen po zakonu in tisku, če je potem vsebina resni-ča ali tudi ne. Pojasnili smo, da mora biti popravek natisnjen v prvi številki, pod istim naslovom, na istem mestu, brez izprememb, brez kakih dostavkov ali vstavkov. Obljubili smo, da danes nadaljujemo s pojasnili in dotakniti se hočemo vprašanja za katere slučajje je urednik oproščen natisniti popra-vek. Čl. 28. zakona o tisku določa glede tega sledeče: 1. Če popravek ni podpisan ali če ga ni podpisala ona fizična ali pravna oseba, katere ime je v besedilu omenjeno; 2. če je popravek, poslan po oblastu ali privatni osebi, dvakrat večji od stavka stvari, ki se popravlja; 3. če obseza popravek kaznivo dejanje ali če je nevljudno spisan; 4. če je spisan popravek v drugem jeziku nego se stavek, ki se popravlja; 5. če je minilo šest tednov od dne, ko je bilo besedilo objav-ljeno. — Posebno važna je okoliščina, da mora biti ime dotičnika, ki podpiše popra-vek, v besedilu omenjeno ter to, da ne sme biti nevljudno spisan. Kot nevljudno pisan se smatra, če koga žali. Prihodnjič nadalju-jemo s pojasnili, ki bodo predvsem služila našim dopisnikom.

— Prihodnji sestanek »Šolskoupavnega odseka UJU v Mariboru je dne 4. junija t. l. Ker bo ta sestanek najbrže zadnji v tekočem šolskem letu, se vabijo vsi člani naj se ga go-tovo udeležijo. Člani, ki ste sprejeli predloge v reševanje prinesite iste s seboj. — Za pred-sednika Lovše.

— Velik uspeh učitelja. Do današnjega dne se ni posrečilo nobenemu zdravniku, da bi iznašel zdravilo proti raku. Kakor poroča dnevno časopisje je izumil po dolgoletnem študiju tov. Alojz Poljšak, strokovni učitelj v Celju, učinkovito sredstvo za zdrave-ljenje raka in nevarnih kožnih bolezni. K tako pomembnemu uspehu moramo našemu tovarišu iskreno čestitati!

— Samo predodek je, če kdo misli, da iz rži ni kave. V tisočih rodbinah uživajo ŽIKO brez primesi zrnat kave v popolno zadovoljnost. ŽIKO dobite v vsaki trgovini v rdečih zavitkih.

Najugodnejši nakup

oblačil lastnega izdelka nudi

tvrdka J. Rojina, Ljubljana

Železnato vino

lekarnarja dr. G. Piccoli-ja v Ljubljani krepča oslabele, malokrvne, odrasle in otroke. — Naročila točno po povzetju.